

Jämställdhetsbonus

Gäller för föräldrapenning som tas ut
från den 1 januari 2012

En vägledning är i första hand ett stöd för Försäkringskassans medarbetare vid ärendehandläggning och utbildning.

En vägledning innehåller en samlad information om vad som gäller på det aktuella området, uppdelat på tillämpnings- och metodstödsavsnitt.

En vägledning kan innehålla beskrivningar av

- författningsbestämmelser
- allmänna råd
- förarbeten
- rättspraxis
- JO:s beslut

En vägledning kan även innehålla beskrivningar av hur man ska handlägga ärenden på det aktuella området och vilka metoder som då ska användas.

Vägledningarna uppdateras fortlöpande. Ändringar arbetas in i den elektroniska versionen. Den elektroniska versionen hittar du på [http://www.forsakringskassan.se/Om Försäkringskassan/Dina rättigheter och skyldigheter/Lagar och regler – Vägledningar](http://www.forsakringskassan.se/Om_Forsakringskassan/Dina_rattigheter_och_skyldigheter/Lagar_och_regler_-_Vagledningar).

Du som arbetar på Försäkringskassan hittar dem också på Fia.

Upplysningar: Försäkringskassan
Rättsavdelningen

Innehåll

Förkortningar	4
Sammanfattning	5
Läsanvisningar	6
1 Inledning	7
2 EU-rätten	8
3 Allmänna bestämmelser	9
3.1 Vårdnadshavare	9
3.1.1 Särskilt förordnad vårdnadshavare	10
3.1.2 Adoptivföräldrar	10
3.2 Vårdnadshavarperioder	10
3.3 Föräldrapenning enligt sjukpenning- och grundnivå	11
3.4 Avräkning enligt utländsk lagstiftning	11
4 Vad är en bonusdag?	13
4.1.1 Beräkning av de första 60 föräldrapenningdagarna vid årsskiftet 2011/2012	15
5 Beräkning av antalet bonusdagar	16
5.1 Beräkning av nettodagar och avrundning	16
5.2 Beräkning av antalet bonusdagar vid födsel eller adoption av ett barn	18
5.3 Beräkning av antal bonusdagar vid födsel eller adoption av fler barn samtidigt	19
6 Beräkning av jämställdhetsbonus	20
7 Beslut och beräkningar	21
7.1 Försäkringskassan beräknar och betalar ut bonus	21
7.2 Omprövning, ändring och återbetalning av jämställdhetsbonus	21
7.3 Metodstöd.....	22
7.4 Metodstöd för beräkning av bonusdagar.....	22
8 Regeländringar och övergångsbestämmelser	24
8.1 Regeländringar 2012.....	24
8.1.1 Övergångsbestämmelser	24
8.2 Regeländringar 2016.....	25
8.2.1 Övergångsbestämmelser	25
Källförteckning	26
Sakregister	27

Förkortningar

FB	Föräldrabalken (1949:381)
IL	Inkomstskattelagen (1999:1229)
LJB	Lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus
Prop.	Proposition
SFB	Socialförsäkringsbalken (2010:110)

Sammanfattning

Från och med den 1 januari 2012 gäller nya bestämmelser om jämställdhetsbonus. Den här vägledningen beskriver bestämmelserna som gäller från och med den 1 januari 2012. För jämställdhetsbonus före 1 januari 2012 gäller de äldre bestämmelserna (vägledning 2009:3).

Jämställdhetsbonusen är en jämställdhetsåtgärd. Den är tänkt att vara ett incitament för att få föräldrar att i högre utsträckning dela på föräldrapenningdagarna, men har också till syfte att öka jämställdheten på arbetsmarknaden.

Jämställdhetsbonus tillämpas endast på föräldrapenning som betalas ut för barn som är födda efter den 30 juni 2008. Jämställdhetsbonus lämnas även för adopterade barn när föräldern fått barnet i sin vård efter 30 juni 2008.

I och med att den nya lagen om jämställdhetsbonus trädde i kraft avskaffades den årliga krediteringen av skattekontot. I stället betalas bonusen ut månadsvis av Försäkringskassan. Föräldrarna behöver inte heller längre ha en arbetsinkomst för att bli berättigade till bonusen. Försäkringskassan har alla uppgifter som behövs för att kunna betala ut jämställdhetsbonus. Föräldrarna behöver därför inte lämna någon ansökan. Bonusen lämnas i stället i normalfallet ut i samband med att den bonusgrundande föräldrapenningen betalas ut.

Antalet bonusdagar motsvarar antalet dagar med föräldrapenning på sjukpenning- eller grundnivå för den förälder som har tagit ut sådan föräldrapenning under lägst antal dagar sedan barnets födelse.

För att jämställdhetsbonus ska kunna betalas ut måste båda föräldrarna ha tagit ut minst 90 föräldrapenningdagar var på sjukpenning- eller grundnivå.

För barn födda före den 1 januari 2016 måste båda föräldrarna ha tagit ut minst 60 föräldrapenningdagar var på sjukpenning- eller grundnivå. Det gäller också vid adoption där föräldrarna fått barnet i sin vård före 1 januari 2016.

Bonusen kopplas enbart till föräldrarnas uttag av föräldrapenning och betalas enligt de nya reglerna ut till båda föräldrarna med 50 kronor per dag. Jämställdhetsbonus enligt de nya bestämmelserna ska betalas ut första gången i mars månad 2012. Jämställdhetsbonusen beskattas inte.

Från och med den 1 januari 2012 kan föräldrar ta ut föräldrapenning genom så kallade dubbeldagar. Eftersom syftet med jämställdhetsbonusen bland annat är att stimulera kvinnors återgång i arbetet har lagstiftaren valt att inte låta dubbeldagarna ingå i underlaget för att beräkna bonusen.

Eftersom jämställdhetsbonusen inte anses som en socialförsäkringsförmån omfattas den varken av reglerna om försäkringstillhörighet eller av EU-förordningarna 883/2004 och 1408/71.

Läsanvisningar

Den här vägledningen ska vara ett hjälpmedel för Försäkringskassans medarbetare i handläggningen av jämställdhetsbonus. Den kan också vara ett stöd vid utbildning av Försäkringskassans personal.

Vägledningen redovisar och förklarar lagar och andra bestämmelser. Den redogör för de delar av lagens förarbeten som är särskilt viktiga för att förstå hur lagen ska tillämpas.

Hänvisningar

I vägledningen finns hänvisningar till lagar, förarbeten och andra vägledningar. Hänvisningarna finns antingen angivna i den löpande texten eller inom parentes i direkt anslutning till den mening eller det stycke den avser.

I en bilaga till vägledningen finns en källförteckning som redovisar de lagar, förordningar, domar etc. som nämns i vägledningen.

Exempel

Vägledningen innehåller också exempel. De är komplement till beskrivningarna och åskådliggör hur en regel ska tillämpas.

Att hitta rätt i vägledningen

I vägledningen finns en innehållsförteckning och ett alfabetiskt sakregister. Innehållsförteckningen är placerad först och ger en översiktssbild av vägledningens kapitel och avsnitt.

Sakregistret finns sist i vägledningen och innehåller sökord med sidhänvisningar.

1 Inledning

Lagstiftarens syfte med jämställdhetsbonusen är att förbättra förutsättningarna för både män och kvinnor att ta ett aktivt och jämlikt ansvar för föräldraskapet. Den ska även lägga grunden för att minska skillnaderna mellan mäns och kvinnors förutsättningar i arbetslivet. (Prop. 2007/08:93 Jämställdhetsbonus – familjepolitisk reform, s. 16–17).

I det här dokumentet finns huvudsakligen information som handlar om jämställdhetsbonus som lämnas från den 1 januari 2012. För jämställdhetsbonus som lämnas för tid före den 1 januari 2012 gäller äldre bestämmelser som är beskrivna i Vägledning 2009:3. Uppgifter om föräldrapenning som jämställdhetsbonusen grundas på finns i vägledning (2002:1) Föräldrapenning.

2 EU-rätten

Jämställdhetsbonus är inte en socialförsäkringsförmån enligt EU-förordning 883/2004 eller förordning 1408/71. Det innebär att förordningarna inte är tillämpliga på jämställdhetsbonus. Jämställdhetsbonus går inte heller att hänföra till någon annan förordning som gäller i förhållande till EU-medborgare.

Bonusen är inte tänkt att vara ett försörjningsstöd. Den är inte heller avsedd att täcka några speciella kostnader. Den syftar inte heller till att ge föräldrarna möjlighet att vara hemma med ett barn, utan ska bara vara ett ekonomiskt incitament för barnets vårdnadshavare att fördela uttaget av föräldrapenningen så jämt som möjligt mellan sig. (Prop. 2007/08:93, s. 29).

3 Allmänna bestämmelser

Lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus (LJB) tillämpas på föräldrapenning som betalas ut för

- barn som är födda efter den 30 juni 2008 (ikraftträdandebestämmelse till LBJ)
- adopterade barn där föräldrarna fått barnet i sin vård efter den 30 juni 2008 (övergångsbestämmelse till LJB [2009:552])
- adopterade barn där en make adopterat den andra makens barn (4 kap. 8 § föräldrabalken och barnet är fött efter den 30 juni 2008).

För att föräldrar ska ha rätt till jämställdhetsbonus måste de ha gemensam vårdnad om ett barn. Med föräldrar som har gemensam vårdnad om ett barn likställs blivande adoptivföräldrar och särskilt förordnade vårdnadshavare. (3 § LJB) (se avsnitt 3.1, 3.1.1, 3.1.2).

I den här vägledningen kommer vårdnadshavare, särskild förordnad vårdnadshavare och adoptivförälder fortsättningsvis att benämnas endast som förälder. Det finns inte något krav på att vårdnadshavarna ska vara gifta med varandra eller vara sambor (prop. 2007/08:93, s. 22).

Om en förälder har ensam vårdnad om barnet, saknar den andra föräldern självständig rätt till föräldrapenning. I sådana fall ingår inte någon av föräldrarna i den personkrets som medför rätt till jämställdhetsbonus. (3 § LJB och prop. 2007/08:93, s. 35).

Det är endast föräldrapenningdagar enligt sjukpenning- eller grundnivå som kan ligga till grund för jämställdhetsbonus (se avsnitt 3.3).

3.1 Vårdnadshavare

Föräldrabalkens (FB) regler om vårdnadshavare innebär i korthet följande (6 kap. 3–4 §§ FB).

Om ett barns föräldrar är gifta med varandra när barnet föds får föräldrarna automatiskt gemensam vårdnad. Vid äktenskapsskillnad fortsätter föräldrarna att ha gemensam vårdnad om barnet om inte en domstol beslutar något annat, antingen genom ett interimistiskt beslut eller genom en dom. Ett par som gemensamt adopterar ett barn får automatiskt gemensam vårdnad.

Om ett barns föräldrar inte är gifta med varandra när barnet föds blir modern ensam vårdnadshavare. Föräldrarna kan få gemensam vårdnad om barnet om de gör en anmälan till Skatteverket eller genom ett domstolsbeslut. Den gemensamma vårdnaden börjar gälla från det datum som Skatteverket registrerar anmälan i folkbokföringsregistret eller domstolen fattar beslut om den. Det är alltså inte från det datum som föräldrarna skrev på anmälan som de får gemensam vårdnad. Om barnets föräldrar gifter sig med varandra

efter barnets födelse får föräldrarna gemensam vårdnad om barnet i och med giftermålet.

Exempel

Karin och Mats son Ebbe föds den 18 mars. Den 20 mars kontaktar de socialnämnden för att få faderskapet fastställt och skriva under anmälan om gemensam vårdnad. Den 6 april får de komma till familjerätten där de skriver på sin anmälan om faderskap och gemensam vårdnad, anmälan skickas sedan till Skatteverket. Skatteverket registrerar den gemensamma vårdnaden i folkbokföringsregistret den 20 oktober. Karins och Mats gemensamma vårdnad om Ebbe gäller från och med den 20 oktober.

3.1.1 Särskilt förordnad vårdnadshavare

En domstol kan besluta att en annan person än föräldern ska vara vårdnadshavare. En särskilt förordnad vårdnadshavare som inte är förälder är en person som av en domstol särskilt har förordnats som vårdnadshavare. Av föräldrabalken (FB) framgår att en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare kan ha vårdnaden om ett barn, om inte föräldrarna eller en av föräldrarna har vårdnaden (11 kap. 4 § SFB och 6 kap. 2 § FB).

Skatteverket eller i förekommande fall domstol meddelar Försäkringskassan om ändrade vårdnadshavarförhållanden.

3.1.2 Adoptivföräldrar

Adoptivföräldrar likställs med föräldrar som har gemensam vårdnad om ett barn (3 § andra stycket LJB och 11 kap. 4 § 4 SFB). Med blivande adoptivföräldrar menas förälder som med socialnämndens medgivande tagit emot ett barn i syfte att adoptera det (prop. 2007/08:93 s. 35).

Adoptivbarn är att anse som barn till den som adopterat barnet och inte till de biologiska föräldrarna. Om en make adopterar den andre makens barn eller adoptivbarn ska barnet anses som deras gemensamma barn (4 kap. 8 § FB).

3.2 Vårdnadshavarperioder

Jämställdhetsbonus lämnas endast för föräldrapenningdagar som tas ut under en period då två personer har gemensam vårdnad om barnet. Om föräldrapenningdagar tas ut under en period när det bara finns en vårdnadshavare kan dessa dagar inte ligga till grund för jämställdhetsbonus (prop. 2007/08:93 s. 22). Det gäller även dagar som tas ut av en ensam vårdnadshavare under en månad då det under någon del av månaden finns två personer som har gemensam vårdnad.

Exempel

Stefan och Katarina har gemensam vårdnad om dottern Lina under perioden 1–15 januari. Stefan får därefter ensam vårdnad om Lina. Stefan tar ut 20 föräldrapenningdagar i januari, varav 9 dagar infaller under perioden 16–31 januari.

Vid beräkningen av jämställdhetsbonusen för januari månad kommer Försäkringskassan bara att ta med de 11 föräldrapenningdagar som inföll under perioden när de hade gemensam vårdnad.

Exempel

Mohammad har ensam vårdnad om dottern Josefina 1–15 februari. Därefter får även Josefinas mamma Johanna vårdnaden om Josefina. Under perioden med ensam vårdnad av Josefina tog Mohammad ut 10 föräldrapenningdagar.

Försäkringskassan kan inte ta med dessa dagar i beräkningen av jämställdhetsbonus, eftersom Mohammad och Johanna inte hade gemensam vårdnad under denna period.

3.3 Föräldrapenning enligt sjukpenning- och grundnivå

Det är endast föräldrapenningdagar enligt sjukpenning- eller grundnivå som kan ligga till grund för jämställdhetsbonus (4 § LJB).

Dagar med föräldrapenning enligt lägstanivå ska inte ligga till grund för beräkning av bonusdagar eftersom de kan kombineras med arbete motsvarande sju åttondels dag. Även föräldrapenning enligt grundnivån kan kombineras med arbete på detta sätt, men bör ändå kunna ligga till grund för beräkning av bonusdagar. Orsaken till det är att de föräldrar som bara har rätt till grundnivån annars inte skulle ha möjlighet att få jämställdhetsbonus (prop. 2007/08:93 s. 20).

I den här vägledningen kommer föräldrapenning utbetald enligt sjukpenning- och grundnivå fortsättningsvis att benämnas endast som föräldrapenning.

3.4 Avräkning enligt utländsk lagstiftning

Om en förälder har fått en förmån enligt utländsk lagstiftning som motsvarar föräldrapenning med anledning av ett barns födelse, ska den tid som den utländska förmånen har betalats ut räknas av från det högsta antal dagar som föräldrapenning kan betalas (12 kap. 33 § SFB). Föräldrarna kan inte få jämställdhetsbonus för de avräknade dagarna eftersom dessa föräldrapenningdagar inte har betalats ut enligt 12 kap. SFB (4 § LJB).

Jämställdhetsbonusen är en särskild stimulansåtgärd i syfte att öka jämställdheten mellan föräldrar. Den kan därför inte anses vara en socialförsäkringsförmån enligt unionsrätten. (Prop. 2010/11:146 s. 24). Därför kan inte heller föräldrapenningdagar som utbetalats i annat EU-land ge rätt till jämställdhetsbonus.

4 Vad är en bonusdag?

Bonusdagar är de dagar för vilka föräldrapenning tagits ut av den förälder som har tagit ut föräldrapenning under lägst antal dagar. Om föräldrarna har tagit ut föräldrapenning under lika många dagar är bonusdagarna de dagar som den ena föräldern har tagit ut föräldrapenning för. (7 § första stycket LJB).

Bonusdagarna omfattar inte sådana föräldrapenningdagar som båda föräldrarna har tagit ut samtidigt (12 kap. 4 a § SFB, 7 § andra stycket LJB). Försäkringskassan har valt att kalla det samtida uttaget av föräldrapenning för dubbeldagar.

Dubbeldagar kan tas ut under högst 30 dagar under barnets första levnadsår (12 kap. 4 a § SFB). Ett samtidigt uttag av föräldrapenning under 30 dagar innebär att vardera föräldern tar ut föräldrapenning under 30 dagar, det vill säga att föräldrarna sammanlagt tar ut 60 dagar. (Prop. 2010/11:146 Förbättringar inom familjepolitiken s. 26) Dubbeldagar beskrivs närmare i vägledning (2002:1).

De första 90 föräldrapenningdagarna som vardera föräldern tar ut kan inte heller ligga till grund för någon jämställdhetsbonus. Båda föräldrarna måste därför ha tagit ut sina första 90 dagar innan de kan få rätt till jämställdhetsbonus. De första 90 dagarna kan inte heller tas ut som dubbeldagar. Däremot kan föräldrarna ta ut dubbeldagar både före och efter de första 90 dagarna.

För barn födda före den 1 januari 2016 kan de första 60 dagarna som vardera föräldern tar ut inte ligga till grund för jämställdhetsbonus. Det gäller också vid adoption där föräldern fått barnet i sin vård före den 1 januari 2016. Föräldrarna kan däremot ta ut dubbeldagar både före och efter de första 60 dagarna. (7 § andra stycket LJB, prop. 2010/11:146 s. 28)

Exempel

Karin och Kalle har gemensam vårdnad om sonen Josef. Första året tar Karin ut de första 130 föräldrapenningdagarna och Kalle de därpå följande 90 dagarna. Eftersom Kalle inte har tagit ut mer än 90 dagar kan ingen av föräldrarna få jämställdhetsbonus under någon månad det första året.

I januari året därpå tar Kalle ut ytterligare 20 föräldrapenningdagar. Det är Kalle som har tagit ut lägst antal föräldrapenningdagar, vilket betyder att det är hans dagar som utgör bonusdagar. Han har sammanlagt tagit ut 110 dagar. Av dessa är 20 dagar bonusdagar ($110 - 90 = 20$).

Exempel

Vladimir och Laura har gemensam vårdnad om dottern Smilla. Smilla föds den 1 februari och Vladimir och Laura bestämmer sig för att vara hemma i 30 dagar tillsammans genom att ta ut föräldrapenning i form av dubbeldagar.

Därefter tar Vladimir ut 130 föräldrapenningdagar under månaderna mars–oktober. Laura tar ut 90 föräldrapenningdagar under samma period. Eftersom Laura inte tagit ut mer än 90 föräldrapenningdagar ensam kan föräldrarna inte få jämställdhetsbonus.

I november tar Laura ensam ut ytterligare 30 föräldrapenningdagar. Laura har ensam tagit ut 120 föräldrapenningdagar och Vladimir 130 föräldrapenningdagar. De har dessutom varit hemma i 30 dagar tillsammans genom att ta ut föräldrapenning i form av dubbeldagar. Det är fortfarande Laura som tagit ut föräldrapenning under lägst antal dagar, och det är därför hennes dagar som utgör bonusdagar. Eftersom varken de första 90 dagarna eller de 30 föräldrapenningdagar som tagits ut i form av dubbeldagar kan vara bonusdagar blir antalet bonusdagar 30 ($120 + 30 - 90 - 30$).

För att få rätt till jämställdhetsbonus krävs att föräldrarna har gemensam vårdnad om barnet (3 § LJB). Kravet ska vara uppfyllt under de föräldrapenningdagar som ingår i underlaget för att beräkna bonusen (jfr. prop. 2007/08:93 s. 22 och 35). Däremot behöver kravet på gemensam vårdnad inte vara uppfyllt under dagar som inte kan utgöra bonusdagar, eftersom de dagarna inte ingår i underlaget för att beräkna bonusen. Det innebär att föräldrar som först senare får gemensam vårdnad om barnet kan börja räkna av de 90 första dagarna eller uttagna dubbeldagarna trots att endast en förälder hade vårdnaden om barnet när föräldrapenningdagarna togs ut.

För barn som är födda före den 1 januari 2016 är 60 dagar reserverade för vardera föräldern. Föräldrarna kan räkna av de första 60 dagarna trots att endast en förälder hade vårdnaden om barnet när föräldrapenningdagarna togs ut. Det gäller också vid adoption där föräldrarna fått barnet i sin vård före 1 januari 2016.

(7 § andra stycket LJB, prop. 2010/11:146 s. 28)

Exempel

Pablo och Maria har sonen Peter. Pablo och Maria är sambor. När de får gemensam vårdnad om Peter har Maria redan hunnit ta ut 60 föräldrapenningdagar. Pablo och Maria har tagit ut 10 dubbeldagar. När de får gemensam vårdnad behöver Maria bara ta ut ytterligare 30 föräldrapenningdagar innan hennes dagar blir bonusgrundande.

Maria och Pablo kan aldrig få jämställdhetsbonus för de 10 dubbeldagarna (det vill säga 20 föräldrapenningdagar).

4.1.1 Beräkning av de första 60 föräldrapenningdagarna vid årsskiftet 2011/2012

Före den 1 januari 2012 började de 60 första föräldrapenningdagarna räknas av först från den tidpunkt då föräldrarna fick gemensam vårdnad om barnet (prop. 2007/08:93 s. 22). Efter den 1 januari 2012 börjar dagarna räknas av redan innan de fått gemensam vårdnad (7 § andra stycket LJB och prop. 2010/11:146 s. 28). Detta innebär att föräldrar som inte har gemensam vårdnad om barnet inte får börja räkna av de 60 första dagarna innan årsskiftet, utan först från den 1 januari.

Exempel

Robert och Viktoria får dottern Emma den 1 december 2011. Robert och Viktoria är sambor. De får gemensam vårdnad om Emma den 1 februari 2012. Viktoria hinner ta ut föräldrapenning i 20 dagar före årsskiftet. I och med att de äldre bestämmelserna tillämpas på de dagarna börjar de första 60 dagarna inte räknas av eftersom de inte hade gemensam vårdnad under perioden.

Från årsskiftet och fram till den 1 februari tar hon ut ytterligare 20 dagar med föräldrapenning. Trots att föräldrarna inte har gemensam vårdnad räknas dessa dagar av från de första 60 dagarna vilket innebär att hon bara behöver ta ut 40 (60 – 20) dagar till med föräldrapenning innan dagarna kan börja ingå i underlaget för att beräkna bonusen.

5 Beräkning av antalet bonusdagar

Jämställdhetsbonus beräknas och betalas ut månadsvis (2 § LJB). Vid varje beräkningstillfälle beräknas antalet bonusdagar ackumulerat för barnet från födseln. Därefter görs avdrag för de bonusdagar som har betalats ut. Det uppkomna nettot av bonusdagar ligger sedan till grund för bonus den aktuella månaden. (8 § LJB och prop. 2010/11:146, s. 29).

Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla för jämställdhetsbonus som avser år 2011 och tidigare. Vid beräkning av jämställdhetsbonus för år 2012 ska bonusdagar som uppkommit före den 1 januari 2012 räknas av.

När Försäkringskassan gör en avräkning för tidigare års bonusdagar ska man även dra av bonusdagar som föräldern haft rätt till, men inte ansökt om i tid. Sådana dagar kan aldrig räknas med i jämställdhetsbonusen för senare år, även om föräldern inte tagit ut dem. (Punkt 3 till övergångsbestämmelserna lagen (2011:1085) om ändring i lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus och prop. 2010/11:146 s 30).

För att räkna fram antalet bonusdagar, se avsnitt 7.4.

5.1 Beräkning av nettodagar och avrundning

Från den 1 januari 2012 sker beräkningen av antalet föräldrapenningdagar som tagits ut med andel av dagen för respektive månad i intervallet den 21 i den ena månaden till den 20 i nästkommande månad. Försäkringskassan frångår det tidigare systemet att beräkna bonusen per kalendermånad. Det beror på att jämställdhetsbonusen betalas ut i samband med föräldrapenningen. Föräldrapenningen beräknas och betalas i normalfallet ut i samma intervall som beskrivs ovan. För tiden före den 1 januari 2012 beräknas föräldrapenningdagarna per kalendermånad.

Vid beräkningen av antalet dagar med rätt till jämställdhetsbonus räknas en dag med tre fjärdedels, halv, en fjärdedels eller en åttondels föräldrapenning som motsvarande andel av en dag. Beräkningen av nettodagar för föräldrapenning innebär att dagar med partiell föräldrapenning räknas om till hela dagar. Till exempel räknas två dagar med halv föräldrapenning ihop till en dag, fyra dagar med en fjärdedels till en dag och så vidare. Samma metod ska användas även när det gäller beräkningen av antal bonusdagar (11 § LJB, 12 kap. 9 § SFB, prop. 2007/08:93, s. 20).

Nettodagsberäkningen görs per månad (i intervallet den 21 i den ena månaden till den tjugonde nästkommande månad). Om antalet dagar inte går jämnt ut under en månad ska dagar med halv föräldrapenning avrundas uppåt (11 § LJB). Om antalet inte går jämnt ut under en månad ska dagar med mindre än halv föräldrapenning (en fjärdedels eller en åttondels dag) i stället avrundas nedåt till noll. Det innebär att föräldern kan få fler eller färre bonusdagar än antalet uttagna föräldrapenningdagar.

Exempel

Henrik och Zeinab har gemensam vårdnad om dottern Elsa. Under perioden 21 februari–20 mars tar Henrik ut 4 dagar med halv föräldrapenning och 4 dagar med en fjärdedels föräldrapenning. Dagarna räknas om så att de motsvarar antal dagar med hel föräldrapenning under perioden. Resultatet blir att Henrik har tagit ut sammanlagt 3 föräldrapenningdagar under perioden. Efter att uttaget för perioden 21 februari–20 mars har räknats med, har Henrik totalt tagit ut 110 föräldrapenningdagar. Zeinab har tagit ut 130 föräldrapenningdagar.

Henrik har tagit ut lägst antal dagar, vilket betyder att det är hans dagar som är bonusdagar. De 90 första dagarna kan inte vara bonusdagar, vilket gör att det finns 20 bonusdagar. Bonus har betalats ut för 17 dagar under tidigare månader, vilket innebär att jämställdhetsbonus betalas ut för 3 dagar under perioden 21 februari–20 mars.

Exempel

Fortsättning på exemplet ovan. Under perioden 21 mars–20 april tar Henrik ut sammanlagt 10,5 föräldrapenningdagar. Eftersom halva föräldrapenningdagar avrundas uppåt räknas dagarna om till 11 föräldrapenningdagar. Henrik har efter nettodagsberäkningen sammanlagt tagit ut 121 (110 + 11) föräldrapenningdagar och Zeinab 130 föräldrapenningdagar. Det är därför Henriks dagar som är bonusdagar. Efter att de 90 första dagarna har räknats bort återstår 31 (121 – 90) bonusdagar. Försäkringskassan har tidigare betalat ut bonus för 20 dagar. Det betyder att bonus ska betalas ut för de 11 dagarna (31 – 20) i perioden 21 mars–20 april.

Exempel

Fortsättning på exemplet ovan. Efter perioden 21 mars–20 april tar Henrik ut ytterligare en halv föräldrapenningdag under perioden 21 mars–20 april, vilket innebär att han totalt tar ut $10,5 + 0,5 = 11$ föräldrapenningdagar under perioden. Henrik har fortfarande tagit ut lägst antal dagar, vilket innebär att det är hans föräldrapenningdagar som blir bonusdagar. Han har nu sammanlagt tagit ut 121 föräldrapenningdagar som när de första 90 dagarna räknats av blir 31 (121 – 90) bonusdagar. Henrik kan inte få mer bonus utbetald för perioden eftersom han redan sedan tidigare fått bonus utbetald för sammanlagt 31 (17 + 3 + 11) bonusdagar. Anledningen till att antalet bonusdagar inte ökar är för att de första 10,5 föräldrapenningdagarna som togs ut i perioden 21 mars–20 april redan har avrundats till 11 dagar. Det blir därför ingen skillnad när han tar ut en halv dag till.

Exempel

Fortsättning på exemplet ovan. Henrik kommer på att han glömt att ansöka om 2 dagar med en fjärdedels föräldrapenning. Han tar ut 1 dag med en fjärdedels föräldrapenning under perioden 21 februari–20 mars och 1 dag med en fjärdedels föräldrapenning under perioden 21 mars–20 april. Under perioden 21 februari–20 mars har Henrik sedan tidigare tagit ut 3 dagar med föräldrapenning. Nu tar han i stället sammanlagt ut 3 och en fjärdedels dag i perioden. Dagar som han tagit ut med mindre än en halv dag avrundas nedåt, vilket gör att Henrik efter nettodagsberäkningen har tagit ut 3 föräldrapenningdagar under perioden. Eftersom uttaget av föräldrapenningdagar efter nettodagsberäkningen inte har ökat, kan ingen bonus betalas ut för perioden.

Under perioden 21 mars–20 april uppgår uttaget av föräldrapenningdagar sedan tidigare till 11 dagar. Efter uttaget av en fjärdedels dag uppgår de till 11 och en fjärdedels dag, vilket avrundas till 11 dagar. Eftersom antalet föräldrapenningdagar inte har ökat efter nettodagsberäkningen kan ingen ytterligare bonus betalas ut. Resultatet blir därför att Henrik inte får några fler bonusdagar, trots att han har ansökt om ytterligare sammanlagt en halv föräldrapenningdag (en fjärdedel + en fjärdedel).

5.2 Beräkning av antalet bonusdagar vid födsel eller adoption av ett barn

Föräldrapenning betalas ut under högst 480 dagar sammanlagt för föräldrarna. Om en förälder är försäkrad för bosättningsbaserad föräldrapenning kan 390 av dagarna tas ut på sjukpenning- eller grundnivå och 90 av dagarna på lägstnivå (12 kap. 12, 39 och 40 §§ SFB). Om en förälder endast har rätt till arbetsbaserad föräldrapenning, har föräldern bara rätt till de 390 dagarna på sjukpenning- eller grundnivå (12 kap. 37 och 41 §§ SFB). Jämställdhetsbonus betalas bara ut för föräldrapenningdagar som har tagits ut på sjukpenning- eller grundnivå (4 § LJB). De 90 första föräldrapenningdagarna som en förälder tar ut på sjukpenning- eller grundnivå kan inte vara bonusdagar. Båda föräldrarna måste ha tagit ut de första 90 föräldrapenningdagarna (på sjukpenning- eller grundnivå) för att de ska kunna få rätt till jämställdhetsbonus (7 § LJB). Om föräldrarna delar helt jämnt på föräldrapenningdagarna blir det maximala antalet bonusdagar $105 (480 - 90 - 90 - 90 / 2)$.

Om föräldrarna väljer att ta ut 30 dubbeldagar på sjukpenning- eller grundnivå minskar det maximala antalet bonusdagar till $75 (480 - 90 - 90 - 90 - 30 - 30 / 2)$. Det beror på att dubbeldagarna inte ger rätt till bonus (7 § LJB).

För barn födda före den 1 januari 2016 är de 60 första föräldrapenningdagarna som en förälder tar ut på sjukpenning- eller grundnivå inte bonusgrundande. Det gäller också vid adoption där föräldrarna fått barnet i sin vård före den 1 januari 2016.

5.3 Beräkning av antal bonusdagar vid födsel eller adoption av fler barn samtidigt

För varje barn som föds eller adopteras utöver det första barnet får föräldrarna ytterligare 180 dagar gemensamt (12 kap. 12 § andra stycket SFB).

De ytterligare 180 dagarna för det andra barnet består av 90 sjukpenningdagar och 90 dagar på lägstnivå. De dagar som tillkommer för varje barn utöver det andra barnet består av sjukpenningdagar (12 kap. 12 § och 12 kap. 42–44 §§ SFB samt prop. 1984/85:78, s. 63). Bonusen beräknas gemensamt för barnen vid flerbarnsfödslar (5 § LJB). Det betyder att jämställdhetsbonus betalas ut en gång per månad med anledning av det gemensamma föräldrapenninguttaget för barnen.

Föräldrar som får eller adopterar fler barn samtidigt och väljer att vara hemma tillsammans och ta ut föräldrapenning för varsitt barn går inte miste om någon bonus. Om de däremot väljer att ta ut dubbeldagar på sjukpenning- eller grundnivå går de miste om jämställdhetsbonus för motsvarande antal dagar. Det beror på att dubbeldagarna inte ger rätt till jämställdhetsbonus (7 § LJB). Föräldrarna kan ta ut 30 dubbeldagar per barn (12 kap. 4 a § SFB).

Exempel

Hanna och Kristina har gemensamt adopterat döttrarna My och Erika vid samma tillfälle. De får 90 extra föräldrapenningdagar på sjukpenning- eller grundnivå, vilket innebär att de får 45 extra bonusdagar om de tar ut lika många föräldrapenningdagar var. Hanna och Kristina väljer att ta ut alla föräldrapenningdagar och att dela upp dagarna helt jämnt mellan sig. De får bonus för det maximala antalet dagar som är 150 (105 + 45) dagar.

Exempel

Hanna och Kristina väljer precis som i exemplet ovan att ta ut det maximala antalet föräldrapenningdagar för sina döttrar My och Erika som adopterats vid samma tillfälle, men nu tar de även ut 30 dubbeldagar. Eftersom dubbeldagarna inte ger rätt till bonus minskar bonusdagarna med 30 dagar. Det maximala antalet dagar som de kan få bonus för blir då 120 (105 + 45 – 30) dagar.

6 Beräkning av jämställdhetsbonus

Jämställdhetsbonus betalas till ett barns båda föräldrar och är 50 kr per bonusdag för var och en av föräldrarna (5 § LJB).

Vid ett helt jämställt uttag av föräldrapenning får föräldrarna 10 500 kronor i jämställdhetsbonus tillsammans. För tvillingar är det maximala beloppet 15 000 kr och för trillingar 24 000 kr.

Om föräldrar tar ut dubbeldagar under 30 dagar på sjukpenning- eller grundnivån, blir bonussumman i stället 7 500 kr. För tvillingar blir summan 12 000 kr och för trillingar 21 000 kr.

För barn födda före den 1 januari 2016 får föräldrarna totalt 13 500 kr vid ett helt jämställt uttag av föräldrapenning. För tvillingar uppgår det maximala beloppet till 18 000 kr och för trillingar till 27 000 kr. Det gäller även vid adoption där föräldrarna fått barnet eller barnen i sin vård före den 1 januari 2016.

Exempel

Katarina och Monica har gemensam vårdnad om sonen Max. De har rätt till 10 bonusdagar under perioden 21 juni–20 juli. Försäkringskassan betalar ut 500 kr till Katarina och 500 kr till Monica i jämställdhetsbonus.

7 Beslut och beräkningar

Detta kapitel beskriver

- beräkningar och utbetalningar av bonus
- omprövningar, ändringar och återbetalning av jämställdhetsbonus.

I metodstödet beskrivs övergripande den praktiska handläggningen av ärenden om jämställdhetsbonus, inklusive beräkningen av antalet bonusdagar. Se metodstöd i avsnitt 7.3 och 7.4.

7.1 Försäkringskassan beräknar och betalar ut bonus

Försäkringskassan beslutar i ärenden om jämställdhetsbonus. Jämställdhetsbonus beräknas och betalas ut månadsvis utan ansökan (2 § LJB).

Att jämställdhetsbonus ska lämnas utan ansökan innebär att Försäkringskassan på eget initiativ beslutar om och betalar ut jämställdhetsbonus när föräldrapenning tagits ut på sådant sätt att vårdnadshavarna har rätt till jämställdhetsbonus. (Prop. 2010/11:146, s. 27)

Försäkringskassan betalar ut jämställdhetsbonus automatiskt i anslutning till utbetalning av föräldrapenning som ger rätt till bonus.

Försäkringskassan handlägger och beslutar om jämställdhetsbonus.

7.2 Omprövning, ändring och återbetalning av jämställdhetsbonus

Om Försäkringskassan fattar ett felaktigt beslut ska beslutet ändras. En enskild person kan också begära att ett beslut omprövas. Information om omprövning och ändring finns i Vägledning Omprövning, ändring och överklagande av Försäkringskassans beslut (2001:7).

För jämställdhetsbonusen gäller följande bestämmelser i socialförsäkringsbalken:

- 110 kap. 31 § och 115 kap. 4 § om uppgiftsskyldighet för annan än den försäkrade
- 113 kap. 3–9 §§ om ändring och omprövning och
- 113 kap. 10–20 och 21 §§ om överklagande.

Försäkringskassan ska besluta om återbetalning av jämställdhetsbonus om bonus har betalats ut felaktigt eller med för högt belopp och den som har fått bonusen har insett eller skäligen borde ha insett detta. Försäkringskassan ska också besluta om återbetalning av jämställdhetsbonus, om bonusen har betalats ut felaktigt eller med för högt belopp på grund av att föräldrapenning ska återbetalas med stöd av 108 kap. 2 § SFB (16 § första stycket LJB).

Om det finns särskilda skäl får Försäkringskassan helt eller delvis avskriva krav på återbetalning. (16 § andra stycket LJB)

Bestämmelserna om ränta i 108 kap. 15, 16, 19 och 20 §§ SFB ska tillämpas på beslut om återbetalning. (16 § tredje stycket LJB).

7.3 Metodstöd

Handläggningen av jämställdhetsbonus är automatiserad. Det är handläggningssystemet för jämställdhetsbonus som beräknar antalet bonusdagar, under vilken period bonusdagarna infaller och med vilket belopp bonusen ska betalas ut. Om någon kontaktar Försäkringskassan och vill få sin rätt till jämställdhetsbonus prövad ska dock handläggaren utreda detta manuellt.

7.4 Metodstöd för beräkning av bonusdagar

Vanligtvis räknar systemet fram eventuella bonusdagar vid den månadsvisa bedömningen.

- Om du som handläggare behöver räkna fram antalet bonusdagar gör du på följande sätt: Börja med att räkna samman hur många föräldrapenningdagar som föräldrarna har tagit ut var för sig.
- Räkna bort den föräldrapenning som har tagits ut på lägstanivå.
- Räkna bort den föräldrapenning som har tagits ut som dubbeldagar.
- Räkna bort de reserverade 90 dagarna. (För barn födda före den 1 januari 2016 och vid adoption där föräldrarna fått barnet i sin vård före den 1 januari 2016 räknar du bort 60 reserverade dagar)
- Beräkna antalet föräldrapenningdagar som respektive förälder tagit ut per månad och lägg samman dessa.
- Räkna samman antalet uttagna föräldrapenningdagar för den förälder som tagit ut lägst antal dagar. Har föräldrarna tagit ut bonus under lika många dagar, räknas antalet föräldrapenningdagar som den ena föräldern tagit ut.
- Räkna bort bonusdagar som uppkommit under tidsperioden före den 1 januari 2012, oavsett om föräldrarna ansökt om dessa eller inte.
- Räkna bort det antal bonusdagar som det redan har betalats ut bonus för.

Kvar blir antalet nya bonusdagar.

Exempel

Jakob och Sara har gemensam vårdnad om sonen Christian. Under perioden 21 april–20 maj tar Jakob ut 20 föräldrapenningdagar. Fram till den 20 maj har Sara sammanlagt tagit ut 140 föräldrapenningdagar och Jakob sammanlagt 130 föräldrapenningdagar. Sara och Jakob har tidigare tagit ut 10 dubbeldagar. Jakob har tagit ut lägst antal dagar, vilket gör att det blir hans föräldrapenningdagar som blir bonusdagar under perioden 21 april–20 maj. De första 90 dagarna eller de 10

dubbeldagarna är inte bonusdagar. Jakob har 30 ($130 - 90 - 10$) bonusdagar. Bonus har redan betalats ut för Christian med 10 dagar. Bonusdagarna minskar med 10 dagar, vilket gör att det återstår 20 ($30 - 10$) bonusdagar. Bonus betalas ut för 20 dagar.

Under perioden 21 maj–20 juni tar Jakob ut ytterligare 20 föräldrapenningdagar. Nu har han sammanlagt tagit ut 150 dagar och Sara har tagit ut 140 dagar. Det är Saras dagar som är bonusdagar, men först efter det att dubbeldagarna och de 90 första dagarna med föräldrapenning har räknats av. Sara och Jakob har inte tagit ut några fler dubbeldagar, och därför räknas 10 dagar av. Efter avräkningen har Jakob och Sara 40 ($140 - 10 - 90$) bonusdagar. Av dessa 40 dagar har 30 dagar redan betalats ut. Det betyder att antalet bonusdagar blir 10 ($40 - 30$).

8 Regeländringar och övergångsbestämmelser

Sedan LJB infördes den 1 juli 2008 har lagen ändrats vid tre tillfällen. Det första tillfället var när justeringar gjordes i samband med att socialförsäkringsbalken trädde i kraft den 1 januari 2010. Det andra tillfället var den 1 januari 2012 då reglerna om jämställdhetsbonus förenklades. Det tredje tillfället var den 1 januari 2016 då antalet reserverade dagar inom föräldrapenning utökades. Se vidare avsnitt 8.1, 8.2 och 8.3.

8.1 Regeländringar 2012

Följande ändringar har genomförts i LJB

- 6, 9, 10 och 12–15 §§ har upphört att gälla
- rubrikerna närmst före 5, 6, 8–12 och 14 §§ har utgått
- 2, 5, 7, 8 och 16 §§ har fått ny lydelse.

8.1.1 Övergångsbestämmelser

Förändringarna i lagen gäller från den 1 januari 2012, men äldre föreskrifter gäller fortfarande för jämställdhetsbonus som föräldrarna kvalificerat sig för innan lagen träder i kraft (punkterna 1 och 2 i övergångsbestämmelserna till lagen [2011:1085] om ändring i lagen [2008:313] om jämställdhetsbonus). Det innebär att jämställdhetsbonus för år 2011 eller tidigare år ska beräknas helt enligt de äldre föreskrifterna.

Den som till exempel vill ha jämställdhetsbonus för år 2011 ska fortfarande ansöka om bonus. Ansökan ska då enligt de äldre föreskrifterna ha kommit in till Försäkringskassan senast den 1 mars år 2012, det vill säga efter det att de nya reglerna har trätt i kraft.

När jämställdhetsbonus beräknas efter att de nya bestämmelserna har trätt i kraft ska man räkna bort det antal dagar som en vårdnadshavare skulle ha fått bonus för, om denne hade ansökt om bonus (punkten 3 i övergångsbestämmelserna till lagen [2011:1085] om ändring i lagen [2008:313] om jämställdhetsbonus).

Detta innebär att vid beräkning av jämställdhetsbonus för år 2012 ska bonusdagar som uppkommit före den 1 januari 2012 räknas av, oavsett om föräldrarna ansökt om dessa dagar eller inte.

Jämställdhetsbonus enligt de nya bestämmelserna betalas ut första gången i mars månad år 2012 (punkten 4 i övergångsbestämmelserna till lagen [2011:1085] om ändring i lagen [2008:313] om jämställdhetsbonus). Bonusen börjar däremot beräknas redan från den 1 januari 2012.

Exempel

Klas och Björn har gemensam vårdnad om dottern Meja. Under år 2011 tog Klas ut 70 föräldrapenningdagar och Björn 120 föräldrapenningdagar. De tar inte ut några dubbeldagar. Klas fortsätter att ta ut föräldrapenning under år 2012.

Björn har under år 2011 tagit ut flest föräldrapenningdagar, vilket innebär att han kommer att få hem en ansökan om jämställdhetsbonus som han måste skicka in till Försäkringskassan senast den 1 mars 2012. Bonusen beräknas i förhållande till Björns arbetsinkomster eller studiemedel och sätts därefter in på hans skattekonto.

Klas har under samtliga månader under år 2012 tagit ut lägst antal dagar. Under perioden 1 januari–20 januari tar han ut 15 föräldrapenningdagar. Under perioden 21 januari–20 februari tar han ut ytterligare 15 föräldrapenningdagar, och under perioden 21 februari–20 mars tar han ut 10 föräldrapenningdagar. Den första utbetalningen av bonusen sker i samband med att föräldrapenningen betalas ut i slutet på mars. I mars betalas jämställdhetsbonus ut ackumulerat för de tre perioderna. Klas och Björn får jämställdhetsbonus för 40 (15 + 15 + 10) bonusdagar. I fortsättningen betalas bonusen ut månadsvis.

8.2 Regeländringar 2016

- 7 § i LJB har fått en ny lydelse

8.2.1 Övergångsbestämmelser

Förändringarna i lagen gäller från den 1 januari 2016 och avser endast barn som är födda den 1 januari 2016 eller senare, samt vid adoption där föräldrarna fått barnet i sin vård den 1 januari 2016 eller senare. Ändringarna i lagen är en följd av att antalet reserverade dagar inom föräldrapenning utökades från 60 till 90 dagar. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för jämställdhetsbonus som avser barn som är födda före den 1 januari 2016 samt vid adoption där föräldrarna fått barnet i sin vård före den 1 januari 2016.

Källförteckning

EU-förordningar och beslut

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen

Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen

Lagar

Socialförsäkringsbalken

Föräldrabalken

Lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus

Studiestödslagen (1999:1395)

Inkomstskattelagen (1999:1229)

Skattebetalningslagen (1997:483)

Förvaltningslagen (1986:223)

Propositioner

Prop. 2007/08:93 Jämställdhetsbonus – familjepolitisk reform

Prop. 2010/11:146 Förbättringar inom familjepolitiken

Vägledningar

Vägledning (2002:1) Föräldrapenning

Sakregister

Adoptivföräldrar	10
Avrundning	16
Avräkning enligt utländsk lagstiftning	11
Beräkning.....	20
Beräkning av de första 60 föräldrapenningdagarna vid årsskiftet 2011/2012.....	15
Beslut	21
Betala ut bonus	21
Bonusdag.....	13, 16
Dubbeldagar	13
Ensam vårdnadshavare	9
Födelse eller adoption av ett barn	18
Födelse eller adoption av fler barn samtidigt.....	19
Förordning 1408/71.....	8
Förordning 883/2004.....	8
Gemensam vårdnad	9
Jämställdhetsbonus	20
Metodstöd	22
Nettodagar	16
Omprovning.....	21
Regeländringar 2012.....	24
Regeländringar 2016.....	25
Sjukpenning- och grundnivå.....	11
Socialförsäkringsförmån	8, 12
Särskilt förordnad vårdnadshavare	10
Vårdnadshavare	9
Vårdnadshavarperioder	10
Återbetalning.....	21
Ändring	21